

მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის კოორდინაციის პრობლემების თეორიული ასპექტები

ოთარი კობახიძე
სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია ქვეყნის ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის კოორდინაციის თეორიული პრობლემები. წარმოდგენილია გრაფიკული ანალიზი შესაძლო სახის კონფლიქტებს შორის-ცენტრალური ბანკისა და ადმინისტრაციული მთავრობის პოლიტიკას შორის. განხილულია სხვადასხვა თვისობრივი სახის კონფლიქტები და მათი შესაძლო გავლენა ეკონომიკურ წონასწორობაზე. აღნიშნულია, რომ კოორდინაციას ხელს შეიძლება უშლიდეს ეკონომიკური ხედვის სხვადასხვაობა. მითითებულია, რომ არაკოორდინირებული პოლიტიკის პირობებში ვდგებით წამყვანი პოლიტიკის გამტარებლის არჩევანის წინაშე. წარმოჩენილია სიძნელები, რომლებიც ჩნდება რეალობაში, არჩევანის წინაშე მყოფ მხარეებისათვის.

საკვანძო სიტყვები: მონეტარული პოლიტიკა, ფისკალური პოლიტიკა, კოორდინაციის პრობლემები, თეორიული ასპექტები.

შესავალი

მიუხედავად ტექნოლოგიური წინსვლისა, საქართველის ეკონომიკური ცხოვრება ძალიან წააგავს 70-იანი წლების ევროპული კაპიტალისტური სამყაროს მდგომარეობას (გაუარესებულ ვარიანტში). ამიტომ ალან ბლაინდერის, ჰოლის და მიშკინის და სხვა მეცნიერთა ნაშრომები დღემდე რელევანტურია. თუ დავფიქრდებით კითხვაზე არის თუ არა მეტი კოორდინაცია საჭირო მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის გამტარებლებს შორის, თავდაპირველად თითქოსდა ერთადერთი ჭეშმარიტი პასუხი არის: დიახ. როგორ შეიძლება ეს ცუდი იყოს? მაგრამ

რეალობაში, შესაძლოა ძალზედ მჭირდრო კოორდინაცია სულაც არ იყოს იმდენად ეფექტური, რამენადაც ერთი შეხედვით ჩანს. მაგალითად, შესაძლოა ცენტრალური ბანკი და მთავრობა თანხმდებოდნენ იმაზე, თუ რა უნდა გაკეთდეს, მაგრამ კოორდინაცია ვერ ხერხდებოდა რომელიმე მხარის სიჯიუტის ან თავნებობის გამო.

ძირითადი ტექსტი

როდესაც პოლიტიკის გამტარებლები თანხმდებიან მიზნებზე და პრობლემის გადაწყვეტის გზებზე, რა თქმა უნდა, კოორდინაციის გაუმჯობესება გადაწყვეტდა პრობლემებს იმ მხრივ, რომ უფრო დალაგებული და აზრიანი პოლიტიკის გამტარებელს დაეჭირა დომინანტური როლი და პრობლემა მარტივად მოგვარდებოდა. მაგრამ რეალობაში ეს ასე მარტივი არ არის. რატომ უნდა იყოს კოორდინაციის ნაკლებობა ორ ისეთ პოლიტიკის გამტარებელს შორის, როგორებიც სახელმწიფოს ფინანსთა სამსახური და ეროვნული ბანკია? ლაპრაკი არ არის იმაზე, რომ ორივე მხარე გააზრებულად და რაციონალურად მოქმედებს და კვალიფიციური კადრებით არის დაკომპლექტებული. არსებობს სამი შესაძლო მიზეზი ან რამდენიმე მათგანის კომბინაცია, თუ რატომაც შეიძლება მივიღოთ კოორდინაციის არასასურველი დონე:

1. ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის გამტარებლებს შეიძლება ჰქონდეთ განსხვავებული მიზნები. მაგალითად, განსხვავებული ხედვა იმაზე, თუ რა არის უკეთესი საზოგადოების კეთილდღეობისათვის;

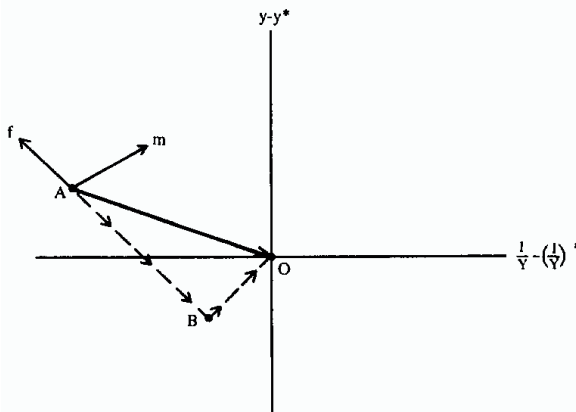
2. პოლიტიკის გამტარებლებს შეიძლება ჰქონდეთ განსხვავებული შეხედულება იმ ეფექტებზე, რომლებსაც გამოიღებს გატარებული ფისკალური თუ მონეტარული პოლიტიკა;

3. პოლიტიკის გამტარებლებს შეიძლება ჰქონდეთ სხვადასხვა პროგნოზი ეკონომიკის მდგომარეობაზე ჩაურევლობის პოლიტიკის შემთხვევაში. ასეთი განსხვავება შეიძლება მომდინარეობდეს როგორც განსხვავებული ეკონომიკური თეორიებიდან, ასევე განსხვავებული პროგნოზებიდან ეგზოგე-

ნური ცვლადების მნიშვნელობების შესახებ.

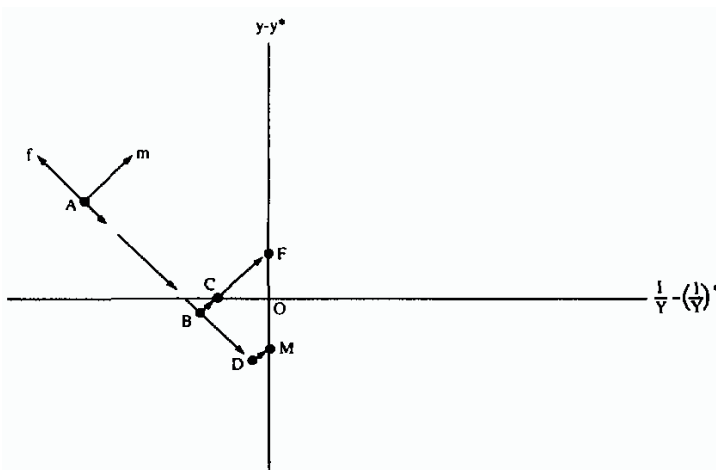
ყველა ზემოაღნიშნულ შემთხვევაში რომ ვიცოდეთ რომელ პოლიტიკის გამტარებელს აქვს უფრო ზუსტი ინფორმაცია, ადვილად გადავწყვეტდით კოორდინაციის პრობლემებს იმ მხარის პრიორიტეტებზე მუშაობით, რომელსაც უფრო აკურატული პროგნოზი აქვს, მაგრამ რეალობაში იშვიათად შეიძლება მსგავსი ტიპის ცოდნა გვექონდეს და დარწმუნებული ვიყოთ ამა თუ იმ პოლიტიკისა და პროგნოზის სისწორეში. შესაბამისად არ შეიძლება გავწეროთ რამე კონსტიტუციური წესი, რომლის მიხედვითაც ან ერთი ან მეორე მხარე ყოველთვის მართალი იქნება და, შესაბამისად, საუკეთესო გადაწყვეტილებად ამ შემთხვევაში გვევლინება ორივე პოლიტიკის გამტარებისთვის გარკვეული ძალაუფლების დელეგირება, რათა მათ შეეძლოთ ერთმანეთის მოქმედებების გაბათილება. იმის სადემონსტრაციოდ თუ რატომ შეიძლება მივიღოთ კოორდინაციის დაბალი დონე, სიმარტივისთვის, ვთქვათ, არსებობს ორი მიზეზი და ორი ინსტრუმენტი ამ მიზნის მისაღწევად.

ქვემოთ მოყვანილ სურათზე, გვაქვს ორი პოლიტიკა, ფისკალური და მონეტარული:

სურათი 1. მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკა იდეალური კოორდინაციისას.

$Y-Y^*$ არის სხვაობა, მიმდინარე და პოტენციურ მთლიან შიდა პროდუქტს შორის. ეს პუნქტი ასევე სიმარტივისთვის ასახავს უმუშევრობის და ინფლაციის დონეებსაც, ხოლო $I/Y - (I/Y)^*$ არის ინვესტიციების წილი მშპ-ში. პუნქტი A წარმოადგენს საპროგნოზო წერტილს, რომელსაც ეკონომიკა დაიჭერს, თუკი არცერთი მხრიდან ჩარევა არ მოხდება. ვექტორები m და f წარმოადგენენ, ექსპანსიური მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის შედეგებს შესებამისად. ორივე პოლიტიკა ზრდის y -ს მაგრამ ასევე ინფლაციას, ხოლო უმუშევრობის დონე კი მცირდება. მონეტარული ექსპანსია ზრდის ინვესტიციებს, მაგრამ ფისკალური პირიქით ამცირებს მას. ვექტორი $\overrightarrow{AO}$ ასახავს სრულად კოორდინირებული მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის მიერ მიღწეულ გლობალურ ოპტიმუმს. გზები $\overrightarrow{AB}$ $\overrightarrow{BO}$ ასახავს მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის გეგმებს ცალ-ცალკე, რის ხარჯზეც ხდება ოპტიმუმის მიღწევა. ახლა კი განვიხილოთ, თუ რა შეიძლება იყოს შედეგი, როდესაც ყველაფერი იდეალურად არ არის.

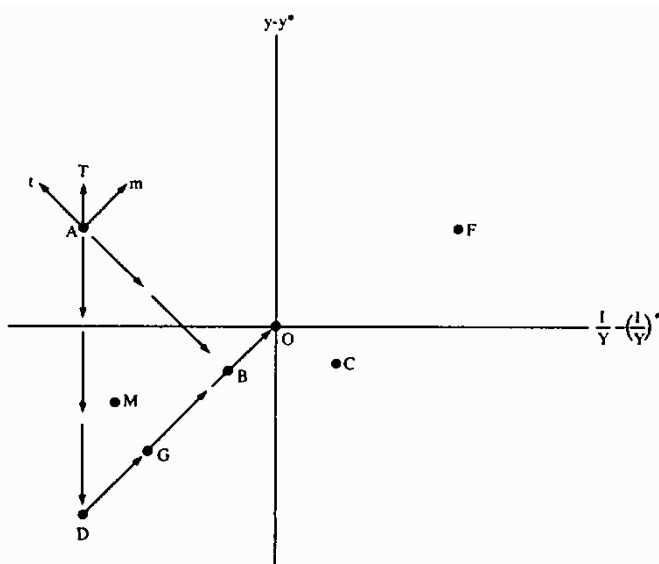
სურათი 2. მონეტარულ იდეა ფისკალური პოლიტიკა, განსხვავებული მიზნების შემთხვევაში.

სურათზე დაშვებულია, რომ პოლიტიკის გამტარებლები თანხმდებიან ეგზოგენური ცვლადების რაოდენობრივი გამოხატულებების სისწორეზე და ეკონომიკურ პროგნოზზე, მაგრამ მათ განსხვავებული ეკონომიკური პოლიტიკური ხედვა და მიზნები აქვთ. ფისკალური პოლიტიკა ცდილობს ეკონომიკა მოახვედროს **F-ნერტილში**, მაშინ როდესაც ცენტრალური ბანკის პოლიტიკა მიმართულია **M-ნერტილისაკენ**. ამ ნერტილში ეკონომიკური აქტივობის დონე ოპტიმალურზე დაბალია, თუკი მთავრობას ექნებოდა საშუალება, ორივე ინსტრუმენტი თავის მიზნებისთვის გამოეყენებინა. **ABF** იქნებოდა გზა რომლითც იგი ამ მიზანს მიიღწევდა. ცენტრალური ბანკის დომინანტური პოლიტიკა კი **ADM** ვექტორზე გამოიხატებოდა. მონეტარული პოლიტიკა ნაკლებ ექსპანსიური იქნებოდა, ხოლო ფისკალური კი ნაკლებ შემზღუდველი. საინტერესოა, რა ხდება, როდესაც არცერთ მხარეს სრული კონტროლი არ აქვს, ისევე როგორც ჩვენს რეალობაში. შედეგი ძნელი განსასაზღვრია. ერთი შესაძლო შედეგია, რომ ფისკალური პოლიტიკა თავის ოპტიმალურ **AB** ვექტორს დაადგებოდა, ხოლო მონეტარული კი **DM**-ს. ეს, რაღა თქმა უნდა, არაკოორდინირებული პოლიტიკის შედეგამდე - **C** ნერტილამდე მიგვიყვანს, მაგრამ რამდენად ცუდია ასეთი შედეგი? **C** ნერტილი არის გარკვეული კომპრომისი **F** და **M** ნერტილებს შორის, რომლებიც, შესაბამისად, მთავრობისა და ეროვნული ბანკის დასახულ მიზნებს წარამოდგენს. თუ კი **O** წინა შემთხვევაში ოპტიმუმს წარმოადგენს, რაც თავის მხრივ ძნელი განსასაზღვრია ცნებაა, მაშინ ნერტილი **C** არც თუ უარესი შედეგია ვიდრე მთავრობის ან ეროვნული ბანკის დომინანტური „კოორდინირებული“ პოლიტიკა იქნებოდა. არგუმენტი იმის თაობაზე, რომ **O-ნერტილის** მიღწევა მხარეების მხრიდან უკეთესი იქნებოდა, თავისთავად გასაგებია, მაგრამ ეს არ ასახავს რეალობას, რომელშიც ინტერესთა სხვადასხვაობა იჩენს თავს იმის თაობაზე, თუ რა არის სოციალური კეთილდღეობა. როგორ შეიძლება მივალწიოთ კონსენსუსს პოლიტიკური კომპრომისის გარეშე? არაფერი გვაძლევს იმის წინასწარმეტყველების საშუალებას, რომ ასეთი კომპრომისი ეკონომიკას **C-ნერტილზე** უფრო უკეთეს მდგომარეობამდე მიიყვანს.

ფაქტობრივად გვინევს იმის აღიარება, რომ იდეალური შედეგის მიღწევა რეალური პირობებში შეუძლებელია. ჩვენ გვინდა, რომ პოლიტიკის გამტარებლები ჭეშმარიტად ოპტიმალურ გეგმაზე შეჯერდნენ და სრული კოორდინაციის პირობებში მაოხდინონ მისი განხორციელება, მაგრამ შეიძლება პოლიტიკის გამტარებლები სულაც არასწორ მიზნებზე შეჩერდნენ და თუნდაც იდეალურად კოორდინირებულმა პოლიტიკამ, არასასურველ სოციალურ ფონამდე მიგვიყვანოს.

მორიგი მნიშვნელოვანი სხვაობა, რაც შეიძლება კოორდინაციას ხელს უშლიდეს არის ეკონომიკური ხედვის სხვადასხვაობა. შეიძლება მთავრობა და სეზი თანხმდებოდნენ პროგნოზებზე და მიზნებზე, მაგრამ განსხვავებული ხედვა ქონდეთ იმაზე, თუ როგორ ცვლილებებს იწვევს ეკონომიკაში მათ მიერ გატარებული პოლიტიკა. მაგალითად წარმოვიდგინოთ, რომ მიწოდების ზრდაზე ორიენტირებული მთავრობა თვლის, რომ გადასახადების შემცირებით მიაღწევს ექსპანსიურ ეფექტს და ინვესტიციებს არ დააზარალებს, ხოლო მონეტარისტული მიდგომის მქონე ცენტრალური ბანკი, თვლის რომ დეფიციტი კერძო ინვესტიციებს საგრძნობლად შეამცირებს.

სურათი 3. ასახავს გრაფიკულად თუ რა შეიძლება მოხდეს ასეთ შემთხვევაში. კერძოდ მთავრობას სჯერა, რომ ორივე ინსტრუმენტის ექსპანსიური პოლიტიკისკენ მიმართვა, გამოიხატება $\bar{m}$ და $\bar{t}$ ვექტორებში (ფულის ზრდა, საგადასახადო პოლიტიკა) და შესაბამისად ოპტიმალური გზა იქნება $\overline{ADO}$, რომელიც მიიღწევა ექსპანსიური მონეტარული პოლიტიკის $\overline{DO}$ და საგადასახადო პოლიტიკის $\overline{AD}$ -ს შეჯამებით, მაგრამ ცენტრალური ბანკის თვალთახედვით გატარებული პოლიტიკის მულტიპლიკატორები, არის $\bar{m}$ და $\bar{t}$ ვექტორები და გზა ოპტიმუმისკენ მიიღწევა $\overline{ABO}$ ვექტორით, სადაც ფისკალური პოლიტიკა ნაკლებ შემზოჭველია, ხოლო ფულად საკრედიტო პოლიტიკა - ნაკლებად ექსპანსიური, ვიდრე მთავრობის ნაპარაუდევ $\overline{ADO}$. ძნელია იმის წინასწარმეტყველება, თუ სად აღმოჩნდება ეკონომიკა ასეთ სიტუაციაში. ბევრი რამე შეიძლება მოხდეს, მაგალითად, თუ მთავრობის გეგმა საჯაროდ გაცხა-

სურათი 3. მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკა, განსხვავებული ეკონომიკური ხედვის პირობებში

დებული სტრატეგიაა და სწორია, ოპტიმალურ წერტილში მოვხვდებით, მაგრამ თუ ცენტრალური ბანკის მოდელია სწორი, მაშინ ეკონომიკა F წერტილში აღმოჩნდება. ანალოგიურად, თუკი ადმინისტრაცია ცენტრალური ბანკის გეგმას მიყვება და იგი გამართლდება, ოპტიმუმს მივალწვეთ, მაგრამ თუ იგი მცდარია ეკონომიკა M წერტილში აღმოჩნდება. ასევე განვიხილოთ, თუ ორივე პოლიტიკის გამტარებელი საკუთარ ოპტიმალურ სტრატეგიას მიყვება, მაშინ ეკონომიკა C წერტილში აღმოჩნდება თუ ცენტრალური ბანკის ხედვაა სწორი, ხოლო G -ში - თუ ადმინისტრაციის ეკონომიკური მოდელი უფრო სწორია. დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ კოორდინაცია ეფექტური იქნება თუკი O სა M -ს ან O -სა F -ს (რომლებიც შესაბამისად ცენტრალური ბანკის დომინანტური პოლიტიკა და ადმინისტრაციის დომინანტური პოლიტიკის ნაჯვარებია) შორის მიღწეული წონასწორობები უკეთესია C და G წერტილებზე.

სხვადასხვა პროგნოზის არსებობის შემთხვევაში, კვლავ სურათი 3. შეგვიძლია გამოვიყენოთ, ოღონდ ამ შემთხვევაში როდესაც ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკა თანხმდება ორივეზე – ეკონომიკური პოლიტიკის მიზნებსა და ეკონომიკურ მოდელზე (რაც, უნდა ვაღიაროთ, ნაკლებ სავარაუდო სიტუაციაა) – აღარ საჭიროებს მეტ ანალიზს. რადგან თარგეთირებულ მიზნებს შორის სხვაობა და ეკონომიკის მდგომარეობა, რომელიც მიიღწეოდა პოლიტიკის უცვლელობის შემთხვევაში, არის რეალურად ინტერესის საგანი, განსხვავებული თარგეთირების მაგალითის ფორმალური ანალიზი ამ სიტუაციას პირდაპირ უდგება. საჭიროა მხოლოდ სურათ 3-ს შევხედოთ პირიქით და ვნახოთ **ABF** და **ADM**, როგორც ორი ვექტორი, რომელიც სხვადასხვა წერტილში იღებს სათავეს, მაგრამ საერთო ბოლო წერტილი აქვთ.

ზემოთ განეული ანალიზიდან ჩანს, რომ არაკოორდინირებული პოლიტიკის პირობებში ვდგებით არჩევანის წინაშე, რომელი პოლიტიკის გამტარებელია სწორი? თუ ამ კითხვაზე პასუხი გვაქვს, სწორედ მან უნდა წარამართოს დომინანტურად პოლიტიკა, ხოლო მეორე მხარე კი მის გეგმას მიყვეს. მაგრამ თუკი არ ვიცით, რომელი მხარეა მართალი, შეუძლებელია იმაზე მსჯელობაც კი საერთოდ ღირს თუ არა კოორდინირება და ხომ არ ჯობია დამოუკიდებლად წარიმართოს ორივე ფისკალურიც და მონეტარული პოლიტიკაც.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, შემდეგი სახის მოკლე დასკვნის გაკეთება არის შესაძლებელი:

1. აღნიშნულია, რომ კოორდინაციას ხელს შეიძლება უშლიდეს ეკონომიკური ხედვის სხვადასხვაობა. შეიძლება მთავრობა და სეზი თანხმდებოდნენ პროგნოზებზე და მიზნებზე, მაგრამ განსხვავებული ხედვა ჰქონდეთ იმაზე, თუ როგორ ცვლილებებს იწვევს ეკონომიკაში მათ მიერ გატარებული პოლიტიკა.

2. მითითებულია, რომ არაკოორდინირებული პოლიტიკის პირობებში ვდგებით არჩევანის წინაშე, რომელი პოლიტიკის გამტარებელია სწორი? თუ ამ კითხვაზე პასუხი გვაქვს, სწორედ მან უნდა წარამართოს დომინანტურად პოლიტიკა, ხოლო მეორე მხარე კი მის გეგმას მიყვეს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ალან ბლინდერი, „მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის კოორდინაციის პრობლემები“.1998.
2. ბერნარდ ლორენსი და ენრიკე დელაპიერა, „მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის კოორდინაცია“ 1998.
3. კარლო პანიკო, მარტა ვასკეს სუარესი, „მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის კოორდინაციის სქემა ევროკავშირში“.

REFERENCES:

1. Alan blinder, “Issues in the coordination of monetary and fiscal Policy,” 1998.
2. Bernard laurens and Enrique De la Piera “coordination of monetary and fiscal policies”, 1998.
3. Carlo Panico and Marta Vazquez Suarez “ ,a scheme to coordinate monetary and fiscal policies in euro era”.

**THE THEORETICAL ASPECTS OF PROBLEMS
OF COORDINATION OF MONETARY AND FISCAL POLICY**

Otari Kobakhidze,
PhD Student of GTU

RESUME

We mention that coordination can be interrupted by the different economic views. The government and the central bank can agree on the forecasts and goals, but they can have the different views on how their respective policy changes the country's economy.

We note that in case of non-coordinated policy we have to ask ourselves, which policymaker is correct? If we have clear answer to that, said policy maker should provide a dominant policy, while other side shall follow up on his plan.

Key words: Monetary Policy, Fiscal Policy, Problems of Coordination , Theoretical Aspects.